

INVENTARI POSTMORTEM DEL GRAVADOR XILOGRÀFIC ANDREU ABADAL I SERRA (MOIÀ, C.1705 - MANRESA, 1778)

Imma Socias Batet

Els gravadors Abadal són uns dels representants més significatius del gravat xilogràfic a Catalunya, que desenvolupen una intensa activitat al llarg dels segles XVII i XVIII, gravant i imprimint un ampli ventall d'iconografia popular que continuarà difonent-se paral·lelament a la cultura il·lustrada de l'època de Carles III. Dels gravadors Abadal hem pogut localitzar una àmplia i variada documentació en els arxius, un d'aquests documents és precisament l'inventari que avui presentem. La troballa d'un inventari quasi sempre representa una font molt important de coneixement pel subjecte que s'està investigant, proporcionant noves pistes o corroborant les hipòtesis de treball. Aquest és justament el cas de l'inventari d'Andreu Abadal i Serra, que decobreix una sèrie de dades sobre la situació familiar, els estris de la impremta i les eines de gravador, apart de l'aixovar de la casa que també ens dona indicis per classificar socioeconòmicament aquest gravador i la seva família. Si aquest document que ara finalitzem és interessant ja de per si, encara ho és més si el fem servir de terme de comparació amb els altres dos inventaris localitzats, com són el de Pere Abadal Morató, del 1684 (2), i el de Pau Abadal i Fontcuberta, del 1729 (3), avi i pare respectivament d'Andreu. De la comparació dels tres inventaris queda palés, entre d'altres aspectes, que l'hereu de la família era el que seguia l'ofici d'impressor-gravador, al qual no sols se li revelaven els secrets de l'ofici, sinó també tots els estris per endegar el seu negoci. És justament gràcies a aquesta transmissió de pares a fills que ha arribat fins a nosaltres un contingent molt important de planxes de fusta de la família Abadal, adquirides l'any 1924 a la Biblioteca de Catalunya, constituint un dels conjunts xilogràfics més importants del Principat.

Abans de passar a comentar els aspectes més rellevants de l'inventari, presentem una breu ressenya biogràfica d'Andreu Abadal i Serra (Moià, c.1705 (4)-Manresa,1778). Era fill de Pau Abadal i Fontcuberta, adroguer, gravador i impressor d'aquesta vila, i de Rosa Serra. Els seus pares es traslladaren a Manresa l'any 1718 (5), segurament perquè creien que hi te-

- 1.- Arxiu Històric Ciutat de Manresa. Not Casasanyes. Any 1778. fol.205 recto.
- 2.- Arxiu de Moià i Museu Rafael de Casanovas. Fulls solts. Inventari de Pere Abadal, 1684.
- 3.- AHCM. Not Ignasi Casas i Puig, Manual de diferents contractes solts (1710-1793).
- 4.- Arxiu Parroquial de Moià. Llibre de Baptismes.
- 5.- AHCM Cadastre personal. Any 1719.

nien més oportunitats que no pas a Moià, quan l'Andreu devia tenir 12 o 14 anys.

S'estableixen al carrer de S. Miquel fundant la primera impremta de Manresa, fent exactament el mateix que havia fet Pere Abadal als voltants del 1655 a Moià, quan va establir una impremta molt abans que Vic o altres pobles de la rodalia en tinguessin (6). Podem considerar, doncs, que l'Andreu, encara que nat a la vila moianesa, representa la segona generació establerta a Manresa, vivint i exercint el seu ofici en el carrer de S. Miquel, titulant-se Impresor i Llibreter(7). En aquest sentit volem posar de manifest que les coses a meitats del segle XVIII deuriem anar molt millor pel món de la impremta que a finals del segle XVII, ja que l'Andreu Abadal i la seva família podien viure d'aquest negoci, mentre els seus antecessors havien hagut de diversificar la botiga venent, junt a llibres de sants i goigs, vetes i fils i productes d'ultramar, situació que per altra part, també queda reflectida per l'estudi d'altres imprentes de Catalunya, com per exemple les dels tipògrafs Oliva (8) y Bro de Girona (9) o la Impremta Pifarrer de Barcelona(10) que experimenten un notable auge. Tanmateix, pensem que l'ofici de gravador xilogràfic continua essent menystingut, perquè no apareix amb entitat pròpia en cap document de l'època. I encara un altre detall que trobem molt significatiu, no existeix cap dels gravadors Abadal que en segle XVII o XVIII es signi com a gravador o deixi constància de la seva pràctica xilogràfica, en canvi sovint trobem que junt amb el seu nom apareix l'altre ofici que a la vegada exercien, potser de més prestigi, com "aromatarius" o adroguer, "bibliotecari", o simplement, llibreter o impressor.

L'Andreu Abadal es casà dues vegades, la primera amb Teresa Riera (11), de la que tingué una filla a la qual pràcticament desheretà, i la segona amb Isabel Girifau (12), de la qual tingué dos nois: Ignasi, que serà l'hereu i el continuador de la nissaga al davant de la impremta familiar, i Joan, que s'establirà a Mataró com a llibreter i impressor, donant així lloc a l'arrelament d'una branca dels Abadal en aquesta ciutat (13).

Per l'inventari sabem que l'Andreu Abadal tenia la vivenda, la botiga i l'obrador en una casa del carrer de S. Miquel de Manresa, i que a més era de la seva propietat: *Primo tota la sobredita casa desde terra fins el cel ab un portal obrint, situada en la present ciutat de Manresa. També tenia (...) aquella pessa de terra plantada de vinya detinguda de dos jornals de llaura..... de mulas poch mes o menos situada en lo terme de dita ciutat en la partida anomenada de Rajadell.* Tant per aquestes dues possessions, com pel diferent aixovar inventariat a la casa pensem que l'Andreu Abadal i la seva família la podríem classificar com pertanyent a l'àmbit de la menestralia. Pel que fa als estris d'imprimir i gravar els agrupem, perquè apareixen dispersos i inventariats en diferents llocs de la casa:

"Item set bales de paper de estampa.

Item setanta llibres en quart.

Item vint y sinch llibres en octau de paper mitja.

Item dotse llibres de full.

- 6.- GUDIOL, Josep, La impremta a Vich, Butlletí del Centre Excursionista de Vic, 1925.
- 7.- AHCM, Testament d'Andreu. Not. Casasayas. Llibre de Testaments. 1772 usque 1778.
- 8.- AMADES, Joan, Xilografies gironines, Edit. J.M. Gironella, Girona, 1947.
- 9.- MIRAMBELL BELLOC, Enrique, Bibliografía Gerundense desde la introducción de la imprenta hasta el siglo XX, Ivem, Rogent, 15, Barcelona. [Resumen de la tesis presentada para aspirar al grado de doctor en Filosofía y Letras]
- 10.- BURGOS, Xavier y PEÑA, Imprenta y negocio del libro en la Barcelona del siglo XVIII. La casa Pifarrer. Revista de Historia Moderna, Manuscrits, n.6. Diciembre 1987. Departament de Història Moderna. Universitat Autònoma de Barcelona.
- 11.- AHCM, Testament d'Andreu.
- 12.- AHCM, Testament d'Andreu.
- 13.- AHCM, Testament d'Andreu.

Item trescents setanta sinch llibres en octau.

Item cent y tretze llibres en dotze.

Item treta vuyt comedias, y vuyt mans de romanços.

Item una premsa é ingeni ab son cosidor del art de llibreter tot usat.

Item sinquanta raymas de paper estampat de diferentes especies.

Item una roba de retalls de pergami.

Item sinquanta planxas de fusta de mig full per/ vellas.

Item tretze planxas de full /vuyt de quart, vint y sinch de que se compon un full, trenta sis de que se compon un full, y uns trenta diferents tot vell.

Item una premsa de imprimir ab dos galeras grans y quatre de petits, tot usat”.

Malgrat que tenim localitzats al voltant d'uns 300 títols de la bibliografia impresa en els treballs dels Abadal, sobretot de Manresa, que van des del 1684 fins a finals del segle XIX, no hem pogut identificar cap peu d'impremta pertanyent a l'Andreu Abadal i Serra, a més ignorem els títols del llibres que apareixen en el inventari donat que sols estan quantificats i no queden especificats els seus respectius títols. Tot i que tenim fundades raons per pensar que els esmentats llibres estaven adreçats a la denominada cultura popular i constituïts, a tall d'exemple, per Esopets, Francelms, Pelegrinatge del Venturós Pelegrí, llibres del Rosari, de Sants, Passions, Goigs, Romanços, etc., és a dir, tota aquella literatura de consum popular, i que paral·lelament es va difondre i va previuire en el segle XVIII amb un vigor considerable junt a la cultura il·lustrada. Naturalment molts d'aquests llibres presentaven xilografies dels Abadal.

Quant al nombre de premses, l'inventari Abadal recull dues premses, que segons càlculs efectuats (14), correspondrien a una impremta de dimensions més aviat reduïdes. Tenim indicis per pensar que la impremta manresana d'Andreu Abadal realitzava tot el procés, és a dir, gravava o utilitzava les velles planxes dels seus antecessors, estampava, relligava i venia els seus productes en la seva pròpia botiga del carrer de San Miquel, i ho feia pràcticament amb mà d'obra familiar, almenys fins ara no ens consta l'existència de treballadors forans, circumstància que ens reafirma pensar que es tractava d'una impremta petita, però molt activa. En l'inventari consten 162 planxes de fusta de diversos formats, i que com hem dit, provenien del fons familiar originat en el segle XVII. En aquest sentit cal dir que moltes de les planxes del període moianés signades per l'avi d'Andreu, Pere Abadal (Moià, c.1630 - Mioà, 1684), pel seu oncle, Josep Abadal (Moià, c.1660 - Moià, 1749 (15)), o pel propi pare, Pau Abadal Fontcuberta (Moià, c.1663 - Manresa, 1729) foren rascats els patònims, deixant sols Abadal, els anys, i de Moià sols es respectà la M, perquè s'adequava a Manresa. Aquí ens trobem amb un tret específic de la denominada cultura popular i és que orbita d'una forma ben diferent a la dels altres sectors culturals més subjectes als canvis i als dictats de la moda. El gravat xilogràfic presenta una vigència, un “tempus” molt més llarg, que altres àmbits artístics, així no té res d'estrany que en ple segle XVIII, o àdhuc a les acaballes d'aquest segle, és continuïn emprant planxes xilogràfiques del segle XVII, o gravant planxes noves que van repetint models d'èpoques pretèrites.

Com en el cas dels llibres i dels opúscles, les planxes sols estan inventariades quantitativament, no esmentant-se cap títol o llegenda. Tanmateix, d'Andreu coneixem algunes planxes gravades amb la seva signatura:

14.- BURGOS, Xavier y Peña, Manuel, Op. Cit.

15.- Arxiu de Moià i Museu Rafael de Casanovas. Rvda. Comunitat de preveres de Sta. Maria de Moià. Memorial dels preveres admesos a la Rvda. Comunitat. Full solt.

Crist camí del Calvari (RP 15- f.15)(16) signada com Andreas Abadal.

Crist i la creu (f. 17 del Album de Mostres Abadal), signada com Andreas Abadal.

Crist (RP 19- f. 19), signada com Andreas Abadal.

Ntra. Sra. dels Dolors (RP 27 - f.27), signada com Andreas Abadal, 1731.

Crist amb la creu a coll (f. 16), signada com Andreas Abadal, 1731.

Ntra. Sra. del Carmen, (RP 39 - f.39), signada com Andreas Abadal, Manresa, 1731.

Es així que l'Andreu també contribueix no sols a la conservació de les antigues planxes que havia heretat de la seva família, sinó que també en grava de noves. Dintre el conjunt de l'obra abadalenca, potser l'Andreu és el gravador menys prolífic, donada la seva curta obra xilogràfica, i com els seus antecessors i successors gravarà i imprimirà estampes, sobretot, de caire religiós, deixant molt poc espai per la imatge profana. La seva tècnica és força maldestre, presentant unes talles molt esfilagarsades i contrafetes, marcant-li, a més, un elemental sentit de la composició, de la proporció i de l'ubicació en l'espai. L'Andreu Abadal és per tant un gravador que té molt que desitjar, sobretot si comparem la seva obra amb els gravats del seu avi, Pere Abadal i Morató, que de fet és el qui dóna el nom i la fama al cognom Abadal, tant per la qualitat, com per la quantitat del seus excel·lents gravats a la fusta.

En l'inventari consta i d'una forma ben clara i contundent, que Ignasi és l'hereu, i per tant el continuador de la nissaga Abadal, a més també queda reflectit l'existència de diferències entre el fill i la seva mare Isabel Girifau quedant ben explícit que: "*los bens sobredits queden en poder de dit Ignasi Abadal los llibres; papers, planxas, lletres, y demes... del Art de Llibreter é impressor, com a seus propis per haver ell ab sa industria, sens ajuda de dit Andreu Abadal son pare parat dita botiga y estampar, segons... aixis ho confessà ab son citat testament*".

Per finalitzar voldríem remarcar que l'Andreu Abadal i Serra és el quart descendent d'un dels llinatges més significatius de gravadors xilogràfics de Catalunya, que abarquen des de la segona meitat del segle XVII fins al segle XX, i que des de la soca-arrel de Moià donarà lloc a diverses branques, que es bifurcaran cap a Manresa, Mataró, Igualada, Puigcerdà, LLeida.

Transcripció del Inventari postmortem d'Andreu Abadal i Serra.

AHCM   Not. Casasanyes   Any 1778.205 recto.

Isabel Abadal y Girifau viuda de Andreu Abadal q. impressor de la present ciutat de Manresa com á ten.....que.....dot esponsalici y altres drets y credits de la universal Heretat y bens que foren de dit son difunt marit, segons la constitució establerta en lo pnt Principat que comen..... Si qua mullier; Y sens perjudici del usdefruyt que li especta en dita Heretat y bens, en virtut del llegat de dit usdefruit á ella fet per dit q. Andreu badal ab son ultim testament que clos entregá al infrit Nott. als tretse dias del mes de setembre del any mil setcents setanta sis, y seguida sa mort fou obert y publicat lo dia nou del corrent mes de Agost; Y Ignasi Abadal Impressor de la mateixa ciutat.....noms volent gosar dels beneficis, immunitats i privilegis per lo dret concedit als qui prenen Inventari, y altrament per conservació de sos respe drets, y evitar los perjudicis, y penas que del contrari sels podrian seguir, han pres

16.- De les estampes donem el Registre de la planxa i del fol del Album de Mostres de Abadal que es troben a la Biblioteca de Catalunya.

pe..... y procurat pendrer <inventari de la Heretat y bens que foren de dit q. Andreu Abadal son marit y pare resp.e; Ab la expressa empero protesta y salvetat que per la intervencio del referit Ignasi Abadal en la confeccio de est Inventari no se fasse perjudici algun á la citada Isabel Abadal y Girifau viuda en la tenuta y demes drets á ella competents y que li pugan competir en dita heretat y bens de dit q. son marit, antesde formars junts lo present inventari, y se pren per.....altre de ells dit Mare y Fill Abadal á fi de obviar repetició ó multiplicació de escripturas, y volen en quan menester sia se entenga fet separadament: Per lo que ab esta protesta t declaracio constituhits personalment dits Mare y Fill Abadal dins la casa da sa propia habitacio situada en la present ciutat en lo carrer anomenat de Sant Miquel, precehint empero est venerable señal de la Sta. Cre eu, y en aquell millor modo y forma que de dret procehesca, y valer, y aprofitar los puga.....prenen lo present inventari de la Heretat y bens del expressat Andreu Abadal son difunt marit y pere resp.e; ab lo qual há tingut principi ans onze dias del mes de agost del any de la nativitat del S. or de mil set cents setanta vuyt, present y requisit jo Ignasi Casasyes per Autoritat Rl. Nott. publ. de dita ciutat, y present per testimonis á estas cosas cridats y pregats Ignasi Franco fuster de la mateixa ciutat, y Jaume Estatuet negociant domiciliat en la ciutat de mataro en esta de Manresa trobat; Y en sa virtut han commfessat que en dita Heretat se troban y espectan los bewns infraescrits que hán descrit de la forma seguent.

Primo tota aquella casa situada en la present ciutat en lo carrer anomenat de Sant Miquel que quan vivia tenia posshia, y en que mori Andreu Abadal, dins de la qual hán confesat existir, y torbarse los mobles y cosas següents.

En la Entrada y Botiga.

Primo un armari gran de pi dolent.
Item un banch de pi espatller dolent.
Item dos portadoras usadas.
Item set bales de paper de estampa.
Item setanta llibres en quart.
Item vint y sinch llibres en octau de paper mitja.
Item dotse llibres de full.

Despues empero y en lo dia present y baix escrit los mencionats Isabel, y Ignasi Abadal Mare y fill constituhits personalment en la mateixa sobre dita casa de sa habitació en presencia de mi Ignasi Casasyes Nott. y dels testimonis baix nomenadors, volent continuar y conclourer lo pnt inventari dels bens de dit son difunt marit y Pare resp.e han descrit los infrascrits y següents

en dita Entrada y Botiga de dita Casa.

Primo trescents setanta sinch llibres en octau.
Item cent y tretse llibres en dotsé.
Item trenta vuyt comedias, y vuit mans de Romanços.
Item una premsa é ingeni ab son cosidor del art de llibreter tot usat.

en la sala cuyna y quarto del primer piso de dita casa.

Primo un llit de peu de gall, so es.....y banchs ab una marfega tot usat.
Item tres quadros de fusata dolents.
Item una creu de fusta ab sa imatge del mateix Christo Señor nodstre en ella clavat.

Item quatre caixas molt usadas, y dintre de ellas sinch llansols de bri usats.
 Item una flassada verda y una marfega usada.
 Item tres camisas de bri usadas.
 Item un cot, una jupa y clasas tot dolent.
 Item una Pastera ab los guarniments de pastar tot usat.
 Item dos sachs grans usats.
 Item quatre cadiras, y dos escambells de fusta usats.
 Item una taula de pi dolenta.
 Item una olla de ferro ab sos llevas, y coberta tot usat.
 Item una caldera de aram mediana usada.
 Item dos balansas, esto es unas de coure y altrás de llautó usadas.
 Item una llumanera de llautó usada.
 Item un morter de courwer usat.
 Item sis culleras y sis forquillas de llautó usadas.
 Item dos paellas de aram usadas.
 Item uns estalvis de llautó usats.
 Item dos llums de ferro usats.
 Item alguns plats, ollas y canis, y altres cosas de terra y vidre per lo surtiment de la cuyna.

En lo segon piso de dita casa.

Primo cinquanta raymas de paper estampat de diferentes especies.
 Item una roba de retalls de pergami.
 Item sinquanta planxas de fusta de mitg full per/vellas.
 Item tretze planxas de full/vuit de quart, vint y sinch de que se compon un full, trenta sis de que se compon un full, y unas trenta diferents tot vell.
 Item una premsa de imprimir ab dos galeras grans y quatre de petites tot usat.
 Item un gibrell, y un banch usat.

Immables.

Primo tota la sobredita casa desde terra fins al cel ab un portal obrint situada en la present ciutat de Manresa en lo carrer anomenat de Sant Miquel junt ab tots sos drets y pertinenxias. Item y finalment tota aquella pessa de terra plantada de vinya detinguda de dos jornals de llaura.....de mulas poch mes o menos situada en lo terme de dita ciutat en la partida anomenada de Rajadell.
 Tots los quals bens sobre descrits y continuats en lo present inventari, y no altres ni.....son los que los predits Isabel Abadal y Girifau, viuda, y Ignasi Abadal Mare y fill en los citats noms de tenutaria y Hereu resp.e. han confessat haver encontrat pertanyer y espectar á la Heretat del sobrenomat q. Andreu Abadal son marit y pare resp.e. Protestant que si en avant encontraran, ó vindrán á sa natocia altres bens que espectian á dita heretat los continuaran en lo presente inventari, ó be faran de ells altre de nou. Ab la expressa empero declaracio que fan, que de los bens sobredits quedan en poder de dit Ignasi Abadal los llibres, papers, planxas, lletras, y demes.....del art de Llibreter é Impressor, com á seus propis per haver ells ab sa industria sens ajuda de dit Andreu Abadal son Pare parat dita Botiga y estampar, segons.....aixis ho confessá ab son citat testament; Y los resatants de dits bens qwuedan en poder y carerech de la predita Isabel Abadal y Girifau Viuda, la qual promet tenir y guanyar aquells per conservacio de sos drets, y restiutuhirlos sempre que tinga lloch la restitució del present inventari baix la obligació de tot sos bens y drets mobles, é immables, haguts y per

haver, y ab renunciacio de qualsevol ley ó dret que valer y ajudarli puga: Quedant advertits dits mare y Fill Abadal que de esta escriptura se deu pendrer la raho en el offici de hipotecas de la pnt ciutat en virtut de Rl. Pragmatica/, y que sens est requisit no tindrà en judisi forsa, ni valor algun contera las hipotecas fet y contenia y possehia lo referit Andreu Abadal situada en la ciutat en lo carrer anomenat de sant Miquel als trenta dias del mes de setembre del any de la nativitat del Señor de mil setcents setanta vuyt. Present i requerit jo lo dit, é infrit Nott; y essent presents per testimonis Ignasi Brunet y Marti Brunet Pare y fill sabaters ciutadans de Manresa per esto requisits y pretgats. Item /quatre cuixieras quatre tovallolas, y quatre tovollonsd tot usat. Item unas estovallas de coto molt usadas /estampar/ per estampar. Valgan Casasayes Nott. sis diasd proxims. Valga Casasayes Nott. per dita Isabel abadal y Girifau, viuda firmo jo Marti Brunet = Ignasi Abadal. (Signat de propia ma).

En poder de mi Ignasi Casasayes Nott. de que fas fe y que concech á dits Mare y fill Abadal confessants, y que per dita Isabel Abadal y Girifau viuda, y de sa facultat per haver dit no saber de escriurer ha firmat un dels testimonis sobrenomenats, y que lo predict Ignasi Abadal ha firmat de sa propia ma.